

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gid., za pol leta 1 gid. 60 kr., za četrt leta 30 kr. — Naročnina se pošilja opravljen v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Delovniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. —

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Kako nemškutarji v okrajnih zastopih gospodarijo.

(Izv. dopis iz Ptuja.)

Iz starega Ptuja nam piše mnogoleten prijatelj našega lista dopis, ki utegne mnogo ljudi tudi zunaj ptujsk. okraja zanimati, ker nam pojasnuje s številkami, kako znajo slovenskemu kmetu nemškutarji gospodariti v okrajnih zastopih.

Bližamo se volitvam v okrajni zastop.

Obrok za reklamacije je minol. Reklamacij je bilo dosti. Lotmerski Dr. Hanza in mladi Rodošek, ki pisari pri svojem očetu, sta jih skovala celi kup; da večinoma za meščane, potem nekatere kmete in kmečke vdove, katere si upajo vloviti in na svojo stran dobiti, se razume.

Ker so po novi dači med drugimi duhovniki tudi č. g. župnik Raič od sv. Barbare v Halozah, ki so bili dozda v okrajnem zastopu ter so tam pri vsakej priliki zagovarjali Slovence, branili kmete, napuhnjeno meščanom in budalastim nemškutarjem pa brez vse milosti po zobeh dajali, veliki posestnik, so nekateri ptujski gospodje kar znoreli.

Se vé, ti gospodje bi radi, da bi Slovence molčal, plačeval in blapčeval.

To pa je delal kmet nekda, ko ni plačeval na stotine dače, ko je palca pela, če se je v grajšni pritožil, ker se mu je godila krivica, ko so se sinovi slovenskih svojih staršev sramovali, namesto da bi jim bili zagovorniki.

Denes plačuje kmet toliko dače, kolikor posestvo nese, denes ne prosi več milosti, ampak tirja pravico, denes mu tudi pomagajo njegovi sinovi, ki so študirali, katerim sme zauhati, ker so ž njim ene krvi.

Ptuščani, — Nemci in nemškutarji, so prišli do spoznanja, da jih slovenski kmet ne vboga več slepo, da ne da mošnje in gospodarstva vsakteremu v roke. Zmislili so si tedaj zvijačo.

Ker se nahaja v okraji nekaj kmetov, ki so Nemcem in nemškutarjem dolžni, ki radi teh slin ližejo, katerim je samo do tega, da bi se dalo na stroške bližnjega kaj zaslužiti, izbrali so si te, da bi za njih glase lovili. Obljubilo se jim je zato, da bodo voljeni prihodnjič v okrajni zastop. Takih se ogibati, proč s takimi!

Takih ljudi je sedelo prešnja leta še le preveč v okrajnem zastopu.

Ker so le kimali, če so meščanje eno ali drugo predlagali ali tirjali, lahko se je zgodilo, da so okraju napravili samo pri Borlskem mostu 26.302 fl. 76 kr. dolga, od katerega se je v teh treh letih, odkar so v okrajnem zastopu gospodarili kmetje, 10.803 fl. 67 kr. poplačalo.

Ti kimavci z meščanji in nemškutarji vred so zakrivili, da so doklade na dačo vedno rastle. Kajti oni so dovolili, da je oni oficir, ki je delo nadzoroval, ko so delali Borlski most, dobil 1000 fl. v dar, da so se peljali trije meščanje lesa kupovat in so izdali za vožnjo, hrano, prenočišče itd. 127 fl. 42 kr., da se je g. Wibmerju izplačalo za vino, vožnje itd. dobrih in celih.

931 fl. 15 kr., inženirju Markelnu 600 fl., feldvebelnu Gattringerju 200 fl., da se je ptujskim g. Markelnu, Wibmerju i. dr. kupila jed in pijača enkrat za 83 fl. 25 kr., drugokrat za 200 fl., da se je naenkrat pokadilo 50 kub. 50 viržink, pojelo kruha, krač in pekarij za 4 fl. 25 kr., 7 fl. 90 kr., 4 fl. 50 kr., 10 fl. 40 kr., toda to vse za denar, ki ga je pridelal in zaslužil davkoplačevalec, ter ga je zanesel v davkarijo.

Ali to ni žalostno? Kmet dela in plačuje, da mu koža poka, Ptuščani in jihovi prijatelji pa se veselijo!

In ti ljudje so predrzni dovolj, da si upajo se slovenskemu kmetu zopet ponujati, da jih voli drugič v okrajni zastop. Možje pokažite jim vrata!

Ni še pozabljeno to, kar so vam hudega storili, ni še pozabljeno, kako slabo so z vašim denarjem gospodarili.

G. notar Rodošek, ki je dobil svoje dni srebrnine v vrednosti 300 fl. od okrajnega za stopa v dar, dal je jo nazaj, ker se je sramoval vzeti to, česar dati bi okrajni zastop vendar si moral premisliti.

Važnost okrajnih šolskih svetov v zadevi učnega jezika.

„Slovenski Gospodar“ je že povdarjal važnost okrajnih šolskih svetov na Slovenskem Štajernu. Ti šolski zastopi so pa posebno imenitni radi tega, ker imajo po postavi pravico odločevati o učnem jeziku.

§. 27., točka 6. postave od 8. februarja 1869 se razločno glasi, da ima okrajno šolsko svetovalstvo v prvi vrsti odločevati o učnem jeziku; krajni šolski sveti pa imajo po isti postavi v tej zadevi predloge staviti (§ 14, točka 15.) Ako toraj krajni šolski sveti na Štajerskem želé, da je učni jezik na njih šolah slovenski, in ako okrajni šolski svet temu priterdi, ne more se nihče na tem spodtikati. Tudi če bi došla pritožba zoper sklepe teh dveh šolskih uradov, teško jih bo deželni šolski svet ovrget. To nam tudi djanška skušnja potrjuje.

V Ljutomeru je že več let slovenska čvetero razredna ljudska šola. Narodni šolski svet je predlagal, da naj bo po vseh štirih razredih učni jezik slovenski, kar je narodni okrajni šolski svet tudi vsikdar potrdil.

Nemški jezik je po sklepu omenjenih šolskih zastopov bil samo učni predmet, pa ne že v prvem, ampak še le v drugem tretjem in četrtem razredu po štiri ure na teden, ki so se vzele slovenskemu jeziku, kateremu postava 8 ur na teden dovoljuje. Nemški jezik se je pa podučeval na podlagi in s pomočjo slovenskega jezika, ker tako pamet terjá, in ker so tudi šolske knjige za nemški jezik tako osnovane. Te knjige pa je potrdilo samo c. kr. naučno ministerstvo, ki jih tiska v c. kr. šolski založbi. Taka uredba ljutomerske šole pa, ki je bila popolnem zakonita, še vendar ni ugajala našim nasprotnikom in tudi ne c. kr. okrajnim glavarjem in c. kr. okrajnim in deželnim šolskim nadzornikom. Neprenehoma so vpraševali, zakaj ni v tretjem za polovico, v četrtem razredu pa za večino predmetov nemščina učni jezik? Pri izraževanju svojih željá upirali so se vedno na ukaz deželnega šolskega sveta od 14. septembra 1870, pa nikdar ne pomislili, da je ta ukaz v protislovju s prej omenjeno postavo, in s c. kr. šolskimi knjigami. Krajni in okrajni šolski svet se na take nemške želje nikdar ozirala nista, pa tudi takratni šolski voditelj se je temu odločno upiral. Radi tega si deželni šolski svet v Gradci nikdar ni upal dati ukaza, da naj bi šola vsaj deloma nemška postala.

Šolski voditelj je pač moral radi tega marsikaj prestati, a prestal je vendar dobro in srečno, ljutomerski šoli pa obvaroval potrebni slovenski značaj. Tako je bilo še pred 4 leti — in je menda dandanes tudi še. (?)

Gospodarske stvari.

List in sad.

Kolikor sladkejši je vinska jagoda, toliko več sladkorja ali cukrovine mora imeti v sebi. Sladkor pa, ki je v grozdu nabran in rekel bi kakor v nekaki hranilnici hranjen, je le prav mali del vsega sladkorja, ki se je v trsu naredil; večí del njegov se tudi za druge potrebne namene v rastlini porabi namreč v to da rastlina raste, da nove rozge poganja, da nove druge dele nareja, da popke nastavlja, da les dozoreva in da se sploh rekel bi cel trs od-dihava.

Listi povživajo naprej in naprej za oddihavanje veliko sladkorja. Vsaka listna ploskev, ki iznaša štirjaški meter razseglosti, porablja v 24 urah tri grame sladkorja.

Doraščeni in zdravi listi narejajo pa, ako so lépo proti svetlobi obrnjeni in od nje dobro obsevani v podnevnih urah več sladkorja, kakor pa v 24 urah podihajo.

Mogoče jim je toraj, kar so sladkorja več nakuhali, tega trsu nazaj dati. Ako so pa razmere razsvitlave neugodne, n. pr. o deževnem vremenu, tako se sladkorja le malo nareja, in to, kar se ga naredi, se sproti porabi. Tako nastane primankljaj sladkorja, ki se na razni način pojavlja.

Listi, ki so po drugih listih preveč v senco dejani, sploh ne morejo v večí meri sladkorja napravljati, ker se pa naprej in naprej oddihavajo, porablajo več sladkorja, kakor ga sami narejati morejo. Namesto da bi torej trsu koristili, mu le škodujejo, ker mu le sladkor jemljejo. Imajo potem takem naravo pravih pravcati h zajedavcev.

Pri vsakem delu toraj z listjem v vinogradu je toraj gledati, da svetloba more kolikor najbolj do vseh listov. Pri vezanji se toraj rozge ne smejo pretesno zvezati. Ravno tako tudi ni dobro pri porezovanji vršičev te v snope povezovati in jih na kolje natikati, kar se pa le prerado in prepogosto godi; snopiči preveč listom senco delajo. Ti snopiči potem takem trsu veliko sladkorja odtegnejo, ktere ga pa grozdje ravno o tem času najbolj v dozorevanje potrebuje. Listje je vse prazno vsega močiča in sladkorja. In vrh tega so skušnje pokazale, da listi, ko so se snopiči proč vzeli, še dalj časa bolehalo in so nesposobni sladkor narejati.